

1847

LATVIJAS VALSTS ARHĪVS

PSRS (Latvijas Tautas komisariāts
(Valsts Drošības ministrija))
Iekšlietu karaspēka 5. strēlnieku
divīzija

1947. fonds
I. apkaule
1944. - 1956. g.

8062

uzsk.

LATVIJAS VALSTS ARHĪVS

PSRS IEKŠLIETU TAUTAS KOMISARIĀTA

IEKŠĒJĀ KARASPĒKA 5. STRĒLNIEKU

DIVĪZIJA

1944. - 1956.

Fonds Nr. I847

Apraksts Nr. I

Priekšvārds.

Staliniskā totalitārisma apstākļos PSRS IeTK pakļautībā atradās spēcīgas karaspēka daļas, kas nodarbojās ar padomju varai naidīgu spēku apkarošanu un pildīja represīvas funkcijas.

1944.gada vasarā Latvijas teritorijā līdztekus uzbrūkošajām sarkanarmijas karaspēka daļām ienāca arī PSRS IeTK (vēlāk VDM) karaspēka daļas. Šo daļu uzdevums bija palīdzēt atjaunot padomju varu rajonos, kurus sarkanarmija bija atbrīvojusi no vācu karaspēka.¹ IeTK karaspēka vienības uzsāka masveidīgas iedzīvotāju lojalitātes pārbaudes, tai naidīgu personu aizturēšanu un cīņu pret nacionālajiem partizāniem, apsargāja LK(b)P CK un LPSR valdību.

Latvijā dislocēja PSRS IeTK karaspēka 5.strēlnieku divīziju, kuras komandieris (no 1942.-1949.g.g.) bija valsts drošības komisārs, vēlāk ģenerālmajors P.Ļeontjevs. 5.divīzijas štābs atradās Rīgā. Bez tam Latvijā vēl atradās IeTK karaspēka 48.konvoja divīzija, IeTK I52.dzelzceļa apsardzes pulks, vairāki robežsargu pulki. Lietuvā ar štābu Šauļos novietojās IeTK 4.(vēlāk 2.divīzija), bet Igaunijā ar štābu Tallinā attiecīgi 63.divīzija.

1945.gadā PSRS IeTK kopskaits Baltijas valstīs bija apm. 25 000 karavīru. Šīm karaspēka daļām Baltijā kā palīgdienests kalpoja apm. 45 000 vīru no civilajiem iedzīvotājiem saformētie, t.s. iznīcinātāju bataljoni, PSRS represīvo orgānu operatīvie darbinieki, slepenie aģenti (Latvijā ap 1300 cilvēku).²

PSRS IeTK 5.strēlnieku divīzijas darbību koordinēja PSRS IeTK Galvenā pārvalde (priekšnieks P.Burmaks), kura uzdevumus un rīkojumus saņēma no PSRS Iekšlietu un Valsts Drošības tautas komisariātu vadītājiem.

1947.gada I.martā turpmākā šī resora cīņa pret nacionālo pagrīdi Baltijā, atbilstoši PSRS IeTK lēmumam un tam sekojošām PSRS IeTK un VDM pavēlēm tika uzticēta Latvijas PSR Valsts Drošības ministrijai. Šajā sakarā LPSR VDM tika nodots iepriekšējais IeTK operatīvais sastāvs, ~~operatīvais sastāvs~~, IeTK karaspēka 5.strēlnieku divīzija un viss LPSR IeTK iznīcinātāju

bataljonu personālsastāvs? IeTK 5.strēlnieku divīzija sastāvēja no vairākiem strēlnieku pulkiem. Domājams, tās sastāvs vairākkārt mainījās: I38., I43, 260., 288. strēlnieku pulki (darbojās Latvijas teritorijā laika posmā no 1944.gada līdz 1946.gadam)⁴. No 1944.gada jūlija Latvijā atradās 36.strēlnieku pulks⁵, kas piedalījās čekistu akcijās līdz 1956. gadam. 1946. gada rudenī no Austrijas Latvijā ieradās IeTK 24.strēlnieku pulks⁶, kas piedalījās cīņā pret nacionālo pagrīdi līdz pat 1951.gadam.

36.strēlnieku pulks apsargāja LK(b)P CK un LPSR AP, valdību, svarīgus valsts objektus, veica operatīvus uzdevumus. Pulka apakšvienības piedalījās akcijās pret nacionālo pagrīdi līdz 1946.gadam un laikā no 1951. līdz 1956. gadam⁷ tās darbojās visā Latvijas teritorijā. No 1946. līdz 1951.gadam tas tika nosūtīts kaujas operācijās Kurzemē, Zemgalē un Rietumvidzemē.⁸ Savukārt 24. strēlnieku pulks (komandieris pulkv.Kapustins) no 1946. līdz 1961. gadam piedalījās cīņā pret nacionālo pagrīdi Latvijas Austrumdaļas apriņķos⁹ (Alūksnes, Daugavpils, Gulbenes, Jēkabpils, Ilūkstes, Krāslavas, Ludzas, Madonas, Rēzeknes, Viļakas un Viļānu, kā arī no 1949. gada Valkas apriņķī).

1950. gadā mainoties LPSR administratīvi teritoriālajam iedalījumam, 24.strēlnieku pulka darbība aptvēra 31 Latvijas rajonu. Šī pulka kareivji piedalījās cīņās pret nacionālajiem partizāniem, aizturēja to atbalstītājus, apsargāja vēlēšanu iecirkņus, ņēma līdzdalību izsūtīšanas akcijās (arī Lietuvas teritorijā).¹⁰

50-to gadu sākumā nacionālā pagrīde tika apspiesta un, iespējams, tas bija iemesls 24.strēlnieku pulka pārdislocēšanai uz Krievijas iekšieni.

ATSAUCES:

1. LVA, I847.f., I.apr.,7.I.,2.lpp.
2. Strods H.// Līdz šim nezināmie fakti par stingri slepeno operāciju Krasta banga (Priboj) Baltijas valstīs 1949.g. 28. februārī - 29.augustā.,Diena,1994.gada 3.martā.
3. LVA, 270.f., I.apr.,265.I.,I4I.lp.
4. Turpat, I847.f., I.apr.,I2.I.,I. lpp.

II.

PSRS Iekšlietu Tautas komisariāta (ministrijas) iekšējā karaspēka divīzijas materiālus, kopskaitā 16 lietas, bez lietu apraksta Latvijas Valsts arhīvs saņēma no LR Iekšlietu ministrijas arhīva 1993.gada 23. novembrī.

Šiem materiāliem tika piešķirts LVA I847.fonda numurs.

PSRS IeTK (ministrijas) iekšējā karaspēka 5.strēlnieku divīzija laikā no 1944. - 1956. gadam cīnījās pret nacionālo pagrīdi Latvijas un Lietuvas teritorijās.

Dokumentu sastāvs ir ļoti dažāds. Tie ir gan atsevišķu strēlnieku pulku kaujas operāciju uzskaites žurnāli, kaujas operāciju apraksti, operatīvo pavēļu un ziņojumu uzskaites žurnāli, personālsastāva (virsnieku) alfabēta grāmatas, izraksti no divu strēlnieku pulku vēstures formulāriem u.c. dokumenti.

Fonda apstrāde (aprakstīšana, tehniskā apstrāde, restaurācija laboratorijā) veikta 1994.gadā.

Izveidotas 16 lietas par laiku no 1944.-1956.gadam.

Sastādot aprakstus lietām doti jauni lietu numuri no Nr.1 līdz 16, līdztekus saglabāti arī Iekšlietu ministrijas arhīva vecie lietu numuri.

Saīsinājumu saraksts:

IeTK - Iekšlietu Tautas komisariāts,

VDM - Valsts Drošības komiteja.

DDN vadītājs

01.12.1994.

A. Bambals

PSRS IEKŠLIETU TAUTAS KOMISARIĀTA IEKŠĒJĀ KARASPĒKA

5. STRĒLNIEKU DIVĪZIJA

Pastāvīgi glabājamo lietu apraksts Nr. I par 1944.-1956.g.g

Nr.p.k. Jaunais vecais	Lietu virsraksti	Lietu datē- jums	Lapu skaits	Pie- zī- mes
I	2	3	4	5
I. 25.	PSRS VDM Iekšl.karaspēka 24.str.p.kaujas operāciju uzskaites žurnāls	1946.- 1949.	57	
2. 26.	24.str.p.virsnieku, kuri piedalījušies cīņās pret nacionālo pagrīdi Latvijas teritorijā, alfabēta grāmata	1946.- 1951.	303	
3. 27.	24.str.p.kaujas pavēles, kaujas operāciju īsi apraksti un ziņas par kareivju piedalīšanos cīņās pret nac.partizāniem	1946.- 1951.	52	
4. 28.	24.str.p.apakšvienību personālsastāva uzskaites žurnāls	1946.- 1951.	219	
5. 29.	Lietuvas PSR VDM operatīvo darbinieku, kuri piedalījušies kaujas operācijās pret Lietuvas nac.pagrīdi, alfabēta grāmata	1945.- 1949.	293	
6. 30.	PSRS VDM Iekšl.karaspēka 5.str.div.virsnieku, kuri piedalījās kaujas operācijās pret nac.pagrīdi Baltijas republikās, uzskaites grāmata	1945.- 1952.	230	
7. 31.	PSRS VDM Iekšl.karaspēka I43.str.p.apakšvienību kaujas operāciju uzskaites žurnāls	1944.- 1945.	100	
8. 32.	PSRS VDM Iekšl.karaspēka 36.str.p.apakšvienību kaujas operāciju uzskaites žurnāls	1944.- 1950.	104	
9. 33.	PSRS VDM Iekšl.karaspēka 36.str.p.kaujinieku operatīvo komandējumu alfabēta uzskaites žurnāls	1945.- 1953.	188	

4

1	2	3	4	5
10.	34.	PSRS VDM Iekšl. karaspēka 36. str. p. kaujinieku, kuri piedalījušies kaujas operācijās, alfabēta grāmata	1951.- 1956.	339 ✓
11.	35.	PSRS VDM Iekšl. karaspēka 36. str.p.apakšvienību kaujas operāciju uzskaites žurnāls	1945.- 1953.	279 ✓
12.	36.	Tas pats	1944.- 1945.	122 ✓
13.	37.	PSRS VDM 5.str.div.apakšvienību karavīru komandējumu žurnāls	1947.- 1955.	117
14.	38.	LPSR aprinķu milicijas nodaļu veikto kaujas operāciju pret nac. pagrīdi uzskaites žurnāls	1945.- 1950.	72
15.	39.	Izraksts no Iekšl. karaspēka 36.str.p.vēsturiskā formulāra	1945.- 1950.	6
16.	40.	Izraksts no Iekšl. karaspēka 24.str.p.vēsturiskā formulāra	1945.- 1950.	48

Aprakstā iekļautas 16 (sešpadsmit) lietas no Nr. 1 līdz Nr. 16.

Aprakstu sastādīja:
DDN vadītājs

A. Bambals

1994.g. 1.decembrī

2. STRĒMĒKŪ DĪVINĀJA

Pasūtīti glabājamo lietu apraksts Nr. 1 par 1944.-1956.g.g.

1	2	3	4	5
1.	25.	PSRS VDM Iekšl. karaspēka 24.str.p.kaujas operāciju uzskaites žurnāls	1946.- 1949.	57
2.	26.	24.str.p.vienības kaujas operāciju uzskaites žurnāls	1946.- 1951.	303
3.	27.	24.str.p.kaujas operāciju uzskaites žurnāls	1946.- 1951.	648
4.	28.	24.str.p.apakšvienību kaujas operāciju uzskaites žurnāls	1946.- 1951.	303
5.	29.	PSRS VDM Iekšl. karaspēka 24.str.p.kaujas operāciju uzskaites žurnāls	1946.- 1951.	303
6.	30.	PSRS VDM Iekšl. karaspēka 24.str.p.apakšvienību kaujas operāciju uzskaites žurnāls	1946.- 1951.	303
7.	31.	PSRS VDM Iekšl. karaspēka 24.str.p.apakšvienību kaujas operāciju uzskaites žurnāls	1946.- 1951.	303
8.	32.	PSRS VDM Iekšl. karaspēka 24.str.p.apakšvienību kaujas operāciju uzskaites žurnāls	1946.- 1951.	303
9.	33.	PSRS VDM Iekšl. karaspēka 24.str.p.apakšvienību kaujas operāciju uzskaites žurnāls	1946.- 1951.	303

Saīsinājumu saraksts:
 VDM - Valsts Drošības ministrija
 Iekšl. - Iekšlietu
 str.p. - strēlnieku pulks
 str.div. - strēlnieku divīzija
 nac. - nacionālais (-ā)

[Faint, illegible text and stamps in the right margin]

№	1	2	3
10.	34.	1951.-1952.	333
11.	35.	1945.-1953.	279
12.	36.	1944.-1945.	122
13.	37.	1947.-1952.	117
14.	38.	1945.-1950.	72
15.	39.	1945.-1950.	6
16.	40.	1945.-1950.	48

Apraksts iekšējās (sēdētāji) listas no Nr. 1 1952
 Nr. 16.
 Aprakstu sastādījis:
 DDM vadītājs
 A. Bembala
 1954.g. 1. decembris

